Mijn moeder, de kleine reus

Özcan Akyol

Mijn moeder, de kleine reus

2025 Prometheus Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2025 Özcan Akyol
Omslagontwerp Tessa van der Waals
Foto auteur Marloes Bosch
Zetwerk Mat-Zet, Weesp
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5954 2

HUIS

Mijn moeder, ongeveer 150 centimeter lang, kuiert met grote ogen, vol ongeloof, door het nieuwe huis. Af en toe raakt ze beschroomd een muur aan, om te voelen van wat voor materiaal hij is gemaakt, of misschien wil ze testen of ze niet dagdroomt.

'Gaan jullie híer wonen?' Ik knik. Mijn vriendin Anna komt ook de woonkamer in gelopen, met Mia in haar armen, die een rijstwafel oppeuzelt met haar drie tandjes.

Ik moet denken aan het arbeidershuisje in de Bergpoortstraat in Deventer, waar mijn ouders eind jaren zeventig hun intrek hadden genomen, op zoek naar een beter leven in een ver land.

We douchten destijds in de keuken. Mijn ouders sliepen in de woonkamer. De enige échte slaapkamer, op de eerste verdieping, deelden mijn twee broers en ik – een noodgedwongen situatie die soms tot grote ergernissen leidde, bijvoorbeeld door het gesnurk van iemand.

‘Wat vind je ervan?’ vraag ik nu aan mijn immer kritische moeder. Ze bekijkt de badkamers en struint langs alle verdiepingen. Elke keer als ze iets bijzonders ziet, slaakt ze een kreet.

‘Het is véél te groot,’ luidt de conclusie. ‘Wij zíjn niet zulke mensen. Dit huis kan ik nooit schoonmaken, dat gaat me uren kosten, misschien wel een complete dag.’

Plotseling ontsnapt Mia aan de armen van mijn vriendin. Ze kruipt richting mijn moeder, blijft vlak voor haar voeten stilstaan en spreidt haar armen, ten teken dat ze door haar oma, met wie ze een bos krullen gemeen heeft, opgetild wil worden.

‘Je zal verdwaald raken in dit huis,’ zegt mijn moeder. Mia beantwoordt haar bezwerende woorden met een uitgebreide glimlach. Weer zie ik haar drie tandjes. Ze ontroeren me.

‘Dit is allemaal dankzij jou,’ zeg ik tegen mijn moeder. ‘Jullie zijn naar dit land gekomen, daarom kon ik me ontwikkelen, aan de armoede ontsnappen.’

Mijn moeder haalt haar schouders op, ze kijkt me gelaten aan. ‘Jij hebt het allemaal in je eentje gedaan. Wij klooiden maar wat aan. Dit huis zou ik nooit kunnen bewonen.’

‘Soms mag je best trots op jezelf zijn, ma.’ Er verschijnt paniek in haar ogen.

‘Wat is er?’

‘Ik kan dit huis echt niet schoonmaken,’ zegt ze. ‘Het is te groot.’

VAKANTIE

U heeft er niets van gemerkt, maar ik bivakkeerde een week in het buitenland, op een Grieks eilandje, samen met mijn jonge gezin – onze eerste vakantie als viertal.

Op het resort waar we verbleven, hadden we een mooie duplexkamer gekregen, inclusief een bescheiden privé-zwembad. Ideaal voor de kinderen. En voor ons.

Dat was althans de papieren werkelijkheid. In de praktijk bedacht Mia, die op het hoogtepunt van haar peuterpuberteit zit, dat ze niets met water te maken wilde hebben.

Iedere keer als ze in de buurt van een druppel kwam, zwembad of zee, begon ze te krijsen.

'Wat nu?' vroeg ik aan mijn vriendin. Zij gebaarde dat alles vanzelf goed zou komen. De kinderen moesten wennen.

Ons eerste ontbijt verliep ook stroef: Mia wilde niets eten en smeet alles op haar bord weg, met de toevoeging dat het vies was.

Daarna ontwikkelde ze een nieuwe hobby: kinderstoelen door de hele zaal duwen. Vaak ramde ze daarbij tegen andere tafels, zodat er van alles omviel.

Ze hield deze vorm van baldadigheid de hele vakantie vol. We plaatsten op Instagram wat lieve plaatjes, maar moesten daarbij wel gniffelen, omdat we plotseling heel goed begrepen hoe socialemediabedrog werkt.

Op de derde dag kreeg Baran (zeven maanden) zijn eerste tandje.

Heel lief, alleen kon hij vanaf dat moment niet meer slapen, geteisterd door de pijn in zijn tandvlees. Dat was meteen ook het einde van onze nachtrust.

Mia had ook iets nieuws: telkens als we langs het hoofdrestaurant liepen, ging ze pontificaal voor de ingang liggen, zodat ze de route tijgerend kon voortzetten. Het personeel keek vertederd maar ook wat ongemakkelijk naar onze rebel.

Ik vroeg mijn vriendin, die inmiddels een koortslip had zo groot als een golfbal, of dit de bedoeling was van een vakantie. Haar optimisme was verdwenen. Ik stelde voor om twee dagen eerder naar huis te gaan, als die mogelijkheid bestond. Er was een vlucht.

Eenmaal thuis werd Mia helemaal zichzelf. Ze at alles en wilde zelfs in bad.

Toen ik dit verhaal naderhand aan kennissen vertelde, zeiden ze allemaal: 'Ja, vakantie is verschrikkelijk wanneer ze nog zo jong zijn. Dan kan je er beter niet aan beginnen.'

Lekker dan. Dat hadden ze eerder mogen vertellen.
Afijn. We hebben gelukkig de Instagram-foto's nog.

TAXI

Als je een beetje bekend bent van de televisie, maar ook weer niet hélemaal, dan ontstaan er soms ongemakkelijke misverstanden.

Mensen zien iemand lopen, in dit geval mij, herkennen me ergens van, maar kunnen het niet goed plaatsen.

Dan begint het associëren: 'Turks uiterlijk, gesoigneerd voorkomen, die grote ogen... Wie is die man ook alweer?'

Ik weet niet hoe het kan, maar ik word opvallend vaak aangezien voor een taxichauffeur, iemand die de onbekende op straat eerder heeft gereden en om die reden hartelijk wordt begroet. 'Hoe is het met je, Mohamed?'

Laatst liep ik een hotel in en meteen veerde een plukje mensen overeind. 'Kijk, daar is hij eindelijk,' bitste een oude vrouw. 'Normaal komt-ie wel op tijd. Wil je snel onze tassen naar je bus dragen?'

Het is op die momenten vrij gênant om uit te moeten leggen dat ze me uit de krant of van de televisie kennen,

en dat ik niet de Turk ben die ze regelmatig rondrijdt.

Gisteren in Amsterdam overkwam me iets soortgelijks. Ik had complimenten aangenomen van twee allervriendelijkste mensen die mijn columns in de krant waarderen.

Toen ik verder wilde lopen, pleegde een oudere vrouw obstructie, gewapend met een ballpoint en een tissue. 'U bent toch die voetballer van Ajax? Kunt u hierop een handtekening zetten voor mijn kleinzoon Sam? Hij is idolaat van u.'

Ik dacht deze keer: die vrouw moet zich niet opgelaten voelen. En ik wilde haar kleinkind ook niet teleurstellen. Dus ik zette een handtekening op het papier en schreef daaronder 'met sportieve groet, Hakim Ziyech'.

In de auto naar een winkel op station Bijlmer ArenA begon mijn geweten op te spelen. Dat arme jochie ging nu iedereen op het schoolplein vertellen dat hij een handtekening van Ziyech had gekregen, maar in werkelijkheid was de krabbel afkomstig van een lollige columnist.

Ik stond voor een stoplicht bij het station. Een toerist met twee rolkoffers tikte op het raampje van mijn Audi. Hij vroeg wat een rit naar het Museumplein kostte. Ik zuchtte diep, wilde hem corrigeren, maar dacht toen: waarom ook niet?

Voor twintig euro mocht hij mee. We hadden een geanimeerd gesprek. Hij vertelde over zijn land Pakistan. Ik kreeg een gemberkoekje.

Na ons afscheid bedacht ik dat het helemaal geen verkeerd beroep is, taxichauffeur. Mocht het niets worden met schrijven, weet ik wat me te doen staat.

EIKEL

Dankzij de onvolprezen Boekenweek mag ik sinds een aantal jaren een hoop bibliotheken, theaters, scholen en zaaltjes aandoen. Een trektocht door het land, als semibekende auteur, staat garant voor bijzondere ontmoetingen en opvallende gebeurtenissen.

In Rotterdam gebeurde ooit het volgende: ik wilde naar de ruimte waar ik een lezing mocht geven aan ongeveer tweehonderd jongeren, als het er niet meer waren. Maar de student die voor de gelegenheid dienstdeed als portier was onverbiddelijk.

'U komt hier niet binnen,' zei hij.

'Waarom niet?'

'Alleen de mensen met polsbandjes mogen de zaal in.'

'Maar ík ben de schrijver die moet voorlezen, voor wie ze hebben betaald.'

'Niks mee te maken,' zei hij. Ik wilde weglopen, met een glimlach, maar een bezoeker attendeerde de jongen

op het misverstand, zodat het feest alsnog kon doorgaan.

Van die dingen, dus.

Mijn naam blijft ook altijd een heikel punt. Veel mensen kunnen hem niet uitspreken. De meeste organisatoren kiezen tijdens hun introductie meestal veilig voor de verbastering 'Eus', maar er zitten er altijd een paar tussen die het tóch willen proberen.

In Gelderland resulteerde dat in de wonderlijke constructie: 'Dames en heren, en hier is hij dan, niemand minder dan Uskan Eikel.' Toen de dame dat uitsprak, had ze zelf ook door dat ze er een potje van had gemaakt. Ik zei dat het niet erg was en prees haar moed.

Maar mijn bijzonderste ervaring rond een optreden was vorig jaar in Den Bosch. Er zaten driehonderd mensen in de zaal. Iemand die niet kan relativeren, zou het nog hoog in zijn bolletje kunnen krijgen.

Vooral omdat het publiek na afloop in drommen stond te wachten op een gesigneerde roman of een foto. Ergens halverwege boog een dame met een glas wijn in haar hand zich over mijn tafeltje.

'Ik wist helemaal niet dat je ook nog schreef,' zei ze. 'Ik ken je alleen van de *Keuringsdienst van waarde*.' De verwarring was zichtbaar groot.

'Dat is een andere Turk, mevrouw,' antwoordde ik.

'Ooo, maar wie ben jij dan?'

'Ik ben van de boeken.'

‘Nou, doe toch maar een krabbel,’ zei ze. ‘Ingewikkeld allemaal, hoor.’

Het was zoals Charles Bukowski ooit al over het schrijverschap dichtte: ‘If you’re doing it for money or fame, don’t do it.’

DWEILEN

Mijn moeder kwam onze huiskamer binnengelopen met een C&A-tas. Ze trok een grimas toen ze ons oppasmeisje vrolijk op het grote kleed met onze kinderen zag spelen.

'Wat doet zij hier?' vroeg ze in het Turks. Nog voor het antwoord kwam, haalde ze stuk voor stuk truien, broeken en rokjes tevoorschijn. Alles was afgeprijsd – dat zag ik aan de stickers.

Ze heeft het moeilijk met het feit dat anderen op haar kleinkinderen passen. Maar mijn vriendin en ik zien geen andere optie. Ten eerste zou mijn moeder het fysiek niet kunnen bolwerken, daarnaast spreekt ze, anders dan ons kroost, geen Nederlands.

Mijn moeder ging onhandig, met haar stramme lichaam, op het kleed zitten, tussen speelgoed en knutselpapier. Ze voelde aan de buik van Baran (1) en keek naar het plafond.

'Te weinig gegeten. Niet goed.' Daarna rook ze aan het

haar van Mia (3). 'Ooo, luizen. Snel naar douche brengen en wassen.'

Heel sympathiek kwam het allemaal niet over. Maar wij kenden de bron: mijn moeder wil zich niet overbodig voelen, daarom ventileerde ze deze kul.

Ze trok een nieuwe jurk over het hoofd van Mia. Hij was zes maten te groot. Ik zag de teleurstelling in het gezicht van mijn moeder.

'Geef oma maar een kusje, Mia,' zei ik. Tot overmaat van ramp weigerde ze dat te doen. Daarna tilde oma Baran op, trok hem een korte broek aan, maar het katoen gleed onmiddellijk van zijn ranke peuterlijf. Wéér dat verdriet in de ogen van een wanhopige grootmoeder.

Ze onttrok zich aan ons en begon maar schoon te maken, iets waarin ze absoluut uitblinkt, en dat weet ze ook, al zijn onze kinderen nog te jong om dat te zien.

Mia huppelde naar mij toe en vroeg om een doosje Smarties. Eigenlijk mocht het niet. We zouden bijna gaan eten. Ik zag mijn moeder dweilen, met zweet op haar voorhoofd, en vroeg haar in het Turks of ze niet wat snoep aan haar kleinkinderen wilde geven.

Ze liet de dweil onmiddellijk vallen en liep naar de voorraadkast. De kinderen stiefelden blij achter haar aan. Ze kregen hun snoep, mijn moeder haar knuffels en kusjes. Het was misschien niet de juiste manier van opvoeden, maar het gevoel van mijn moeder was belangrijker.